

# Çevresel Grafik Tasarım'ın Uygulama Alanları

Arş. Gör. Banu İnanç Uyan Dur

## Özet

Günümüzde verilerin fazlaşması ve giderek karmaşık hale gelmesiyle, bilginin tasarımı çok daha önem taşımaktadır. Karmaşık ve düzensiz olan bilgiyi planlı ve anlaşılabilir biçime dönüştüren bilgilendirme tasarımının, kendi içinde pek çok farklı uygulama alanı vardır. Çevresel grafik tasarım, bilgilendirme tasarımının kapsamına giren, yerleşik ve güçlü bir geleneğe sahip, kendi içinde çeşitli alt başlıkları olan, geniş ve disiplinler arası bir uygulama alanıdır. Bu makalede, doğal ve yapılandırılmış çevrede yönlendirme, bilgi verme, tanımlama, tercüme etme ve mekan duygusunu artırma gibi işlevleri olan çevresel grafik tasarımın, amacı, kapsamı, uygulama alanları ve bu alanlardaki nitelik arayışı örneklerle incelenmektedir.

## Anahtar Kelimeler

çevresel grafik tasarım  
bilgilendirme tasarımı  
yönlendirme ve işaretleme tasarımı  
sergileme tasarımı  
yer imleri  
piktogramlar

## APPLICATION FIELDS OF ENVIRONMENTAL GRAPHIC DESIGN

## Abstract

Designing the information becomes more important as the number of datas increasing and becoming complex everyday. Information design, transforms the complex and irregular information into a planned and clear state, has lots of different practical areas. Environmental graphic design, which is a content of information design, having a integrated and strong/powerful custom, subordinating by various titles, is a wide and interdiscipline practical area. In this article, the aim, contents, practical areas and seeking attributes in these areas, of environmental graphic design, which has functions like directing, informing, identifying, translating and increasing the location feeling in natural and constructed environments are examined with samples.

## Keywords

environmental graphic design  
information design  
signage and wayfinding design  
exhibition design  
identification mark  
pictograms

## 1. Çevresel Grafik Tasarım

Görsel iletişim, mimari, iç mimari ve endüstriyel tasarım gibi pek çok tasarım disiplini kapsayan çevresel grafik tasarım, yönlendirme, iletişim kimliği, bilgilendirme ve mekandaki düşünceyi şekillendirme üzerine yoğunlaşan bir alandır. Çevresel grafik tasarım; doğal ve yapılandırılmış çevrede yönlendirme, bilgi verme, tanımlama, tercüme etme ve mekan duygusunu arttırma gibi işlevleri olan iletişim dizgelerinin içerdiği grafik öğelerin planlanması, tasarlanması ve sunumudur. Çevresel grafik tasarım, iki ve üç boyutlu biçimler, grafikler ve işaretler kullanarak özel bir çevre duygusu ve atmosfer oluşturmaya yarar (Karamustafa, 2003:30). Çevresel grafik tasarım, giderek bir meslek olarak daha bütünleşmiş hale dönüşen ve gelişimini sürdüren bilgilendirme tasarımının kapsamına girmektedir. Çevresel grafik tasarım da temelde bilgilendirme tasarımında olduğu gibi karmaşık ve düzensiz olan bilgiyi planlı ve anlaşılabilir biçime dönüştürme amacını taşımaktadır.

Günümüzde yerleşik ve güçlü bir geleneğe sahip olan çevresel grafik tasarım, yönlendirici ve eğitici profesyonel bir kuruluşa da sahiptir. Merkezi Amerika'da bulunan Çevresel Grafik Tasarım Kuruluşu (Society of Environmental Graphic Design - SEG D) çevresel grafik tasarım alanında toplumun daha bilinçli olmasını ve profesyonel gelişimin sağlanmasını amaçlayan, her sene düzenlediği yarışma ile nitelikli yönlendirme ve işaretleme dizgeleri (sistem), sergileme tasarımları, haritalandırma, perakende mekanlar, spor etkinlikleri ve yerleşke tasarımı gibi uygulamalara ödüller veren aktif bir uluslararası kuruluştur.

Bilgilendirme tasarımının kapsamındaki çevresel grafik tasarım kendi içinde çeşitli alt başlıkları olan geniş ve disiplinler arası bir alandır. Çevresel Grafik Tasarım Kuruluşu'nun yaptığı sınıflandırmaya göre çevresel grafiklerin, uyum (oryantasyon), bilgilendirme, yönlendirme, tanımlama, yönerge ve dekor olmak üzere altı işlevi vardır. Bu işlevler şu şekilde açıklanabilir:

“Uyum sağlama amaçlı çevresel grafikler, zaman ve mekan ile ilişkili olarak kişinin çevreye uyumunu sağlar: Haritalar, mimari referans noktaları ve sınır taşları. Bilgilendirme amaçlı çevresel grafikler, durumlar, haberler ve varılacak yerle ilgili bilgi verir: Rehber dizgeler, afişler, panolar. Yönlendirme amaçlı olan çevresel

grafikler, kişiyi varılacak yere yönlendirir: Yönlendirme dizgeleri. Tanımlama amaçlı olanlar, varılacak yeri doğrulamak için kullanılır: Sokak numaraları, kapı yazıları, bina isimleri. Yönerge amaçlı çevresel grafikler, kuralları ve yasakları belirtir: Uyarı ve güvenlik işaretleri, trafik işaretleri, acil çıkış işaretleri. Dekor amaçlı olan çevresel grafikler ise çevreyi güzelleştirmek için kullanılır: Bayraklar, duvar resimleri v.b. gibi” (Machado, 1994:6).

Farklı kaynaklarda farklı sınıflandırmalar olmakla birlikte, temelde işlev ve içeriksel açıdan çevresel grafik tasarım, yönlendirme ve işaretleme tasarımı, sergileme tasarımı, yer imleri ve piktogramlar olmak üzere dört başlık altında incelenebilir.

## 1.1. Yönlendirme ve İşaretleme Tasarımı

Yönlendirme tasarımı, açık ya da kapalı alanlarda kullanıcıların gidecekleri noktayı bulabilmelerini amaçlayan bir bilgilendirme tasarımı alanıdır (Görüntü 1). Yönlendirme tasarımı, kullanıcıyı belli bir yöne doğru yönlendirme amaçlı görsel tasarımlardan oluşmaktadır. İşaretleme tasarımı ise kullanıcıya vardığı noktayı gösteren görsel işaretlerdir (Görüntü 2). Bu işaretler, o yerin bir adını ve işlevini belirten imlerdir. Kapı yazıları, kat numaraları, bina isimleri v.b. gibi tamamı işaretleme tasarımının kapsamına girmektedir. “Yönlendirme ve işaretleme tasarımı, ana girişlerde, yol ağzlarında, varış ve çıkış noktalarında, yaya ya da araç trafiğine, tipografi, semboller ve oklar gibi grafik unsurları birleştirerek yön verir” (Gibson, 2009:50).



Görüntü 1: ODTÜ Kuzey Kıbrıs Yerleşkesi'nden yönlendirme dizgesi örneği ([http://tr.designer.com/tasarim\\_haberleri](http://tr.designer.com/tasarim_haberleri))



Görüntü 2: ODTÜ Kuzey Kıbrıs Yerleşkesi'nden işaretleme dizgesi örnekleri  
([http://tr.dexigner.com/tasarim\\_haberleri](http://tr.dexigner.com/tasarim_haberleri))

Açık ya da kapalı alanlarda, yönlendirme ve işaretleme tasarımlarının çevre ile uyum içinde olması önemlidir. Yönlendirme dizgeleri, buldukları çevrenin bir parçası olabilmeli ve çevrenin nitelikleri ile bütünleşebilmelidir. Bir mekanın kullanıcıları için tasarlanan yönlendirme ve işaret dizgeleri, bilgi verme, kişinin mekana uyumunu sağlama, mekana kimlik kazandırma, kişiyi mekanda yönlendirme ve dekor oluşturma gibi işlevlere sahiptir (Graphic Design: USA, 1992:1). Bununla birlikte, dünyanın pek çok yerindeki tren istasyonları, metrolar ve havalimanları için yönlendirme ve işaretleme tasarımı yapan Hollandalı bilgilendirme tasarımcısı Paul Mijksenaar, etkili bilgilendirme tasarımının tansiyonu biraz yüksek tutması gerektiğini belirtmektedir. "Bilgi insanların ilgisini uyanık tutacak şekilde yapılandırılmalı ki, insanların algıları açık kalsın." (Mijksenaar, 2008: 204). Bu bağlamda, yönlendirme ve işaretleme dizgeleri hem çevre ile uyum sağlayabilmeli hem de dikkat çekici olabilmelidir.

Görüntü 3' deki, Avusturyalı tasarımcı Garry Emery'nin, 2005 SEG D Tasarım Ödülüne değer görülen Melbourne - Docklands bölgesi için tasarladığı yönlendirme dizgeleri, çekiciliği ve dikkat toplamayı renk öğesi ile sağlamıştır.

“Şehirlerde yaşayan insanların ilgisi göze çarpan, parlak ve büyük işaretlerle çekilir. Tasarımcı, iletişimi kolaylaştıran, çevre hakkında kolay ve açık bilgiler veren işaret dizgeleri tasarlamalıdır. Şehir karmaşıklıktıkça insanlar işaretlerde, rehber kitaplarda daha açık bilgilere ihtiyaç duyarlar” (Machado, 1994:12).



Görüntü 3: Çarpıcı renklerle dikkat uyandıran Melbourne Docklands yönlendirme dizgesi örnekleri (<http://www.segd.org/awards/2005.html>)

Tasarımların, hızlı ve kolay yönlendirme amacına dayanan, açık, sade ve akılda kalıcı olmasına dikkat edilmelidir. Wyman'a göre (2009:73), yönlendirme ve işaretleme dizgeleri tasarlariken izlenecek temel hedefler; farklı kültürlerden gelen insanlarla iletişimde bulunabilecek uygun ve okunaklı görüntüler oluşturmak, üçüncü boyutu kullanmak ve iyi işleyen, gerektiğinde zaman testine dayanıklı olabilen, sade estetiğe sahip özgün bir dizge yaratmaktır.

İyi tasarlanmış etkin bir yönlendirme ve işaretleme dizgesi;

“... bir müzenin, bir ulaştırma ağının, bir havaalanının, bir ofis binasının ya da bütün bir şehrin görüntüsüne önemli bir boyut ekleyebilir. Açık, elverişli, kullanımı kolay bir yolla insanlara bilgi ve yön vererek; onların bir çevre içine girerken, içinde giderken ya da çıkarken yönlerini bulmalarında akıllı bir yardımcı olabilir.” (Wyman, 2009: 68).

Havalimanları ve karayolları, yönlendirme ve işaretleme tasarımına en çok gereksinim duyulan alanlardandır. Bu alanlardaki yönlendirme tasarımları, farklı uluslardan, farklı dil ve kültüre sahip pek çok insanın hızla hedefleri noktalara ulaşabilmelerini amaçlamaktadır. Yönlendirme ve işaretleme tasarımı, alışveriş dükkanları, kafeler, havayolu şirketleri, hava trafiğine giriş-çıkış kapıları gibi yerleri içinde toplayan havalimanlarındaki çeşitliliği ve karayollarında da her geçen gün artan ve hızlanan araç trafiğini kontrol etmektedir.

Paul Mijksenaar, seyahatin kendi başına stresli ve yorucu bir süreç olduğunu, bu nedenle yönlendime dizgelerinin açık ve kolay anlaşılır olması gerektiğini belirtmektedir. Mijksenaar, New York ve New Jersey'de bulunan üç büyük havalimanı (John F. Kennedy, Newark, LaGuardia) için yaptığı yönlendirme ve işaretleme tasarımıyla, 2003'de Çevresel Grafik Tasarım Derneği (SEGD)'nin onur ödülüne layık görülmüştür (Bkz. 4. Görüntü).



Görüntü 4: John F. Kennedy Uluslararası Havalimanında uçuş kapılarını gösteren yönlendirme dizgeleri ([http://www.mijksenaar.com/projects-quicktour/30-new\\_york\\_and\\_new\\_jersey\\_airports.html](http://www.mijksenaar.com/projects-quicktour/30-new_york_and_new_jersey_airports.html))

Havalimanlarında, yolcuları hedeflerine ulaştırma amacıyla olan yüzlerce yönlendirme ve işaret bulunmaktadır. Uçağı yakalama kaygısında olan pek çok yolcunun bu yönlendirme ve işaretleri çözülmesi ve aklında tutması zor bir iştir. Bu nedenle Mijksenaar, John

F. Kennedy, Newark ve LaGuardia Havalimanları için bir renk kodu dizgesi geliştirmiştir. Bu renk kodları yönlendirmeleri ve işaretleri işlevlerine göre sınıflandırmaktadır (Görüntü 5). Sarı renkli yönlendirme ve işaretler, bilet, bagaj, check-in ve giriş kapıları gibi uçuşlara ait bilgileri; siyah renkliler tuvalet, telefon ve yürüyen merdiven gibi havalimanının donanımlarını; yeşil renkliler kara ulaşımı, park yeri gibi havalimanına erişimi sağlayan araçları ifade etmektedir (Görüntü 6). Kara ulaşımı için kullanılan yeşil renk aynı zamanda Amerika'nın bütün karayolu yönlendirme ve işaretleme dizgesinin rengiyle aynıdır.



Görüntü 5: John F. Kennedy Uluslararası Havalimanı renk kodları  
([http://www.mijksenaar.com/projects-quicktour/30\\_new\\_york\\_and\\_new\\_jersey\\_airports.html](http://www.mijksenaar.com/projects-quicktour/30_new_york_and_new_jersey_airports.html))



Görüntü 6: Amerika'nın karayolu yönlendirme ve işaretleme dizgesiyle aynı olan John F. Kennedy Uluslararası Havalimanının yeşil renk kodlu kara ulaşımı yönlendirme dizgeleri

Yönlendirme ve işaretleme tasarımları uygulandığı yerin kimliğini yansıtabilmelidir. Bir havalimanı için tasarlanan yönlendirme dizgesiyle, bir eğlence parkı için tasarlanan yönlendirme dizgesinin görsel kimliği birbirinden farklı olmalıdır. “Formundan renklerine, tipografisinden boyutlarına kadar bütün tasarım kararları bir bütün halinde bu kimliğe dair ipuçları barındırmalıdır.” (Irmak, 2009:80). Orhan Irmak Tasarım ekibi tarafından tasarlanan ODTÜ Kuzey Kıbrıs Yerleşkesi'nin yönlendirme ve işaretleme dizgesi, hem yerleşke içerisindeki araç ve yaya trafiğini doğru yönlendirmeyi, hem de yerleşke genelinde ODTÜ kimliğini hissettirmeyi amaçlamıştır (Görüntü 7). Yönlendirme dizgelerinin tümünde dikey kırmızı bant, yarım olarak yer verilen ODTÜ logosuna zemin olarak kullanılmış, böylece yerleşke geneline yayılan öğelerin arasında bir dil birliği sağlanmıştır.



Görüntü 7: ODTÜ Kuzey Kıbrıs Yerleşkesi'nin yönlendirme ve işaretleme dizgesinden örnekler

## 1. 2. Sergileme Tasarımı

Lorenc, Skolnick ve Berger (2007:8)'in “iletişim kuran çevreler” olarak tanımladığı sergileme tasarımında, içeriğe bağlı olarak aktarılmak istenen bilgi, düşünce ve kavramların ışığında yönlendiren, eğiten ve estetik beğeniye hitap eden ortamlar yaratmak amaçlanmaktadır. Sergileme tasarımı nesnelere, istatistiklere, fotoğraflara, etiketlere, ışıklandırma, başlıklara, metinlere, renge ve mekan öğelerine ile bir hikaye



yaratmaya çalışır. Bu nedenle sergileme tasarımcısı karmaşık sorunları çözebilme yeteneğine sahip, kompozisyonda, görsel bir çatı kurmakta, model yapımında, diyagram, tablo ve harita kullanımında ve üçboyutlu düşünebilmekte iyi olmalıdır.

19 yy'da endüstri devrimiyle birlikte başlayan dünya fuarları, sergileme tasarımı ile ilgili yeni bakış açıları kazanılmasına neden olmuştur. Bu fuarlarda, 19. yy sonları, 20. yy. başlarında günümüz sergileme tasarımlarının öncüleri olan, konunun ruhunu yansıtmaya yönelik tematik sergileme uygulamaları bulunmaktadır. El Lissitzky'nin 1928'de "Sovyet Pavyonu" için yaptığı tasarım, sergileme tasarımı alanında önemli bir çalışmadır (Görüntü 8). Bir dizi fotomontajdan oluşan tasarım, izleyicinin deneyimlemesine olanak verecek şekilde hareketli hazırlanmıştır. Beş Milyon ziyaretçinin gezdiği Rus Pavyonu, Sovyetler Birliğindeki sosyal yaşam, ticaret ve yeni yönetim gibi bilgileri içeren etkili tasarımıyla ülke imajına olumlu katkıda bulunmuştur.



“

Görüntü 8: El Lissitzky'nin 1928'de "Sovyet Pavyonu" için sergileme tasarımı  
([http://en.allexperts.com/e/e/el/el\\_lissitzky.htm](http://en.allexperts.com/e/e/el/el_lissitzky.htm))

Ülkemizde Bülent Erkmen ve Sadık Karamustafa sergileme tasarımı konusunda çalışmalar yapan önemli tasarımcılardandır. Görüntü 9 ve 10'da Bülent Erkmen'in Osmanlı Bankası Müzesi için yaptığı sergileme tasarımı, 2002'de 82. New York Art Directors Club'ın "Merit" ödülünü kazanmıştır. Temel kavramı, mekânı çevreleyen tarihi yapı duvarları içindeki "sarkit duvarlar" olan sergileme tasarımında, sergilenenler

havada duran bu "duvarların" girintilerinde yer almakta ve aynı zamanda mekanın müze olma özelliği de göz önünde bulundurularak saklanmakta ve korunmaktadır. Erkmen (2004:67)., havada sarkıt duvarlar kavramını şu şekilde açıklamaktadır: "Önce, her şeyin havada asılı olduğu bir mekanda anıtsal bir mekan duygusu uyandırmak, yoğun ve etkileyici bir atmosfer oluşturmak, sonra sergilenenleri göstermek, "sergileme"den etkilenmiş izleyiciyi "sergilenen"le karşılaştırmak"



Görüntü 9: Osmanlı Müzesi ana sergileme mekanından görüntü  
(<http://www.obmuze.com/>)



Görüntü 10: Osmanlı Müzesi ana sergileme mekanında bir görüntü  
(<http://www.obmuze.com/>)

Sergileme tasarımı, serginin türüne ve içeriğine göre şekillenmelidir. İzleyiciye aktarılmak istenen bilgi ve yaşatılmak istenen duyguya göre serginin kavramı belirlenmelidir. 2006'da Yapı Kredi Vedat Nedim Tör Müzesi - Sermet Çifter Salonu'nda gerçekleştirilen "Topraktan Sonsuzluğa Çatalhöyük Sergisi" buna örnek olarak verilebilir (Görüntü 11). Sergileme tasarımı Sadık Karamustafa ve Ayşe Karamustafa tarafından hazırlanan "Topraktan Sonsuzluğa Çatalhöyük Sergisi" izleyiciye dönemin atmosferini yaşatmakta ve konunun içine çekerek bilgilendirmektedir.



Görüntü 11: "Topraktan Sonsuzluğa Çatalhöyük Sergisi"nden görüntüler  
([http://www.yapi.com.tr/Etkinlikler/her-seyden-once-catalhoyuk-vardi\\_45895.html](http://www.yapi.com.tr/Etkinlikler/her-seyden-once-catalhoyuk-vardi_45895.html))

İnsanoğlunun şehirleşme sürecine dair ipuçları sunan “Toprakdan Sonsuzluğa Çatalhöyük Sergisi”nde sembolizm, ritüeller ve sanat, dönemin günlük hayatı içinde anlatılmaya çalışılmıştır. Çatalhöyük insanının kendine özgü hayat yorumunun dışavurumu, günlük yaşamlarında da önemli bir yer tutan evlerinde izlenebilmektedir. Bu nedenle, sergi tasarımında Çatalhöyük evi canlandırmaları ve düzenlemelerine yönelinmiştir. Böylece sergilenen eserler zaman ve mekandan koparılmış nesnelere olmaktan çıkarılıp, yaratıldıkları ortam ve dönem izleyiciye yaşatılmaya çalışılmıştır.

Örneklere de görüldüğü üzere, sergileme tasarımında, içeriği yansıtan, yalın ama doğru çözümlenmiş bir görsel dil, izleyiciyle etkili iletişim kurabilmektedir. İzleyiciyle en hızlı iletişim kuran tasarım alanlarından biri olan sergileme tasarımının günümüzde birçok farklı türüyle karşılaşılabilir. Sergileme tasarımı türleri çok net ayrıştırılamamasına karşın, sürekli ya da geçici kullanımlarına, işlev ve içeriklerine göre sınıflandırılabilir. Bazı kaynaklarda (Turgut, 2003:182), sergilemeler; kısa süreli, uzun süreli, ticari-ticari olmayan, müze sergilemeleri vb. olarak ayrılırken, bazılarında (Dernie, 2006:6) kültürel, ticari, geçici, sürekli, müze, sanat galerileri vb. olarak ayrılmaktadır. Demir (2008:55)'e göre ise sergileme tasarımlarını, kültürel / sosyal içerikli sergilemeler, ticari fuar sergilemeleri, sanat galerisi sergilemeleri ve müze sergilemeleri olmak üzere dört başlıkta toplamak mümkündür. Zamanla sergileme tasarımı türleri, birbirlerine çok benzer ve yakın olsa da, kendi arasında daha da ayrılmış, ayrılmaya da devam etmektedir. “Bu durum, sergileme tasarımının artık birçok yeni ortamda kullanıldığına işaret edebilmektedir” (Demir, 2008:63).

### 1. 3. Yer İmleri

İşaretleme tasarımı kapsamına da girebilecek olan yer imleri daha çok anıtsal işleve sahiptir. Yer imleri buldukları alanla ilgili bilgi taşımakta ve içeriği bağlamında iletişim kurmaktadır. Gibson'a göre de, yer imleri, “buldukları yerin kişiliğini, karakterini ve eğer varsa tarihi bağlamını yansıtır” (2009:48). Calori'ye göre ise “yer imleri, belirli bir alan için benzersiz bir fiziksel görüntü yaratmaktadır.” (2007:4).

“Hollywood” (Görüntü 12) yazısı ve Newyork Manhattan 9. cadde deki “9” (Görüntü 13) rakamı dünyanın en çok bilinen yer

imlerindedir. İlk hali bir emlak şirketinin reklamı olan “Hollywoodland” yazısı daha sonra kısaltılarak en ünlü yer imlerinden biri haline getirilmiştir. Chermayeff & Geismar tarafından tasarlanan, Newyork Manhattan 9. caddedeki dev “9” rakamı ise önünde bulunduğu iş merkezi binasının kapı numarasını simgelemek için yerleştirilmiş, zamanla anıtsal bir değer kazanmıştır.



Görüntü 12



Görüntü 13

Görüntü 12: “Hollywood” yazısı, Kalifornia, ABD.

Görüntü 13: 9. caddenin ikonu haline gelen “9” rakamı, New York, ABD.

Görüntü 15'deki Avustralya Melbourne Old Treasury Kent Müzesi'nin girişinde bulunan yer imi, Garry Emery, Mark Janetzki ve Ben Kluger tarafından müzenin logosundan (Görüntü 14) yola çıkılarak tasarlanmıştır. Bu kıvrık anıtsal form, şekli, konumu ve boyutlarıyla müzenin kimliğini vurgulamakta ve dikkat çekmektedir. Bu yer iminin aynı zamanda müze girişine işaret eden bir yönlendirme işlevi de vardır



Görüntü 14: Melbourne Old Treasury Kent Müzesi'nin logosu  
(<http://www.citymuseummelbourne.org/>)



Görüntü 15: Melbourne Old Treasury Kent Müzesi'nin önünde bulunan yer imi.

#### 1. 4. Piktogramlar

Piktogram, bir kavram veya fikri görsel hale dönüştürmek için sembollerle yalınlaştırılarak oluşturulan resimsel yazı şeklidir. Piktogramların en önemli özelliği, iletişimde dile getirilmeye gerek olmayan ayrıntılardan arındırılarak, yalınlaştırılmış olmalarıdır. Anlatılmak istenileni doğrudan belirten birer imge oldukları için piktogramlar dolaysız iletişimde bulunmaktadır.

Çevresel grafik tasarım bağlamında piktogramlar özellikle büyük ve karmaşık mekanlardaki yönlendirme ve işaretleme dizgelerinde kullanılmaktadır. Piktogramlar, havalimanı, tren istasyonu, otopark, alışveriş merkezi, iş merkezi, müze, otel, hastane vb. gibi pek çok kamusal mekanda insanları yönlendirmek ve bilgilendirmek amacıyla kullanılır. Bu nedenle, piktogramların farklı insan kitleleri tarafından rahatlıkla anlaşılabilir olması oldukça önemlidir. 1972 Münih Olimpiyatları için piktogram tasarımı yapan Otl Aicher'e göre "piktogramlar farklı kültürlerden ve farklı meslek gruplarından insanların anlayacağı şekilde tasarlanmalı, tabuları çığnememeli, tarafsız, okunabilir ve anlaşılabilir olmalıdır." (Başer, 1994:16).

AIGA (The Professional Association for Design)'nın 1981'de Amerika Ulaştırma Bakanlığı (DOT-United States Department of Transportation) için geliştirdiği 50 piktogramdan oluşan set, neredeyse tüm dünyada kullanılan bir standart haline gelmiştir (Görüntü 16).



Görüntü 16: AIGA'nın Amerika Ulaştırma Bakanlığı için geliştirdiği piktogramlardan örnekler (<http://www.aiga.org/>).

Dört yılda bir başka ülkede gerçekleştirilen Olimpiyat Oyunları için her ülkenin tekrar tasarladığı piktogram setleri, çevresel grafik tasarımcılar için büyük ve önemli bir fırsat olmuştur. Olimpiyatlarda piktogramlar, farklı ülkelerden ve farklı kültürlerden gelmiş pek çok izleyiciyi spor alanlarına ve kamusal servislere yönlendiren herkesin rahatlıkla anladığı ortak bir dil niteliğinde kullanılır. Diğer Olimpiyatların düzenlendiği her ülke, yeniden hazırladığı piktogram setlerinde kendine özgü renkler ve biçimlerle yeni grafiksel diller kullanmışlardır (Görüntü 17).



Görüntü 17: 1972 Münih, 1996 Atlanta, 2000 Sidney, 2008 Beijing Olimpiyat Oyunları için hazırlanan piktogram setlerinden örnekler (Gibson, 2008, s. 99).

Örneğin, 2012'de Londra'da yapılacak olan Olimpiyat Oyunları için hazırlanan spor disiplinlerini gösteren piktogram setinin tasarımı, SomeOne Tasarım Ofisi tarafından Henry Beck'in Londra Metro Haritası'ndan<sup>1</sup> (Görüntü 18) esinlenilerek hazırlanmıştır.



Görüntü 18: Henry C. Beck'in 1933 yılında tasarladığı Londra Metro Hattı Haritası  
(<http://homepage.ntlworld.com/clive.billson/tubemaps/1933.html>)

Her piktogram bir silüet hali (Görüntü 19), bir de Londra Metro Haritası'ndan yola çıkılarak tasarlanan dinamik hali (Görüntü 20) olmak üzere iki biçimde hazırlanmıştır.

---

1. Bir teknik ressam olan Henry C. Beck'in (1903-1974) 1933'de tasarladığı 'Londra Metro Hattı' haritası bilgilendirme tasarımı'nın önemli çalışmalarından biridir. Teknik ressam Henry C. Beck, haritada metro hatlarının coğrafi koşullara göre eğimlerini, kıvrımlarını ve uzunluklarını göz ardı ederek, hatları elektrik devrelerinin görünümünden esinlenen bir yaklaşımla çizmiştir. Beck'in haritasında her hat 90 ya da 45 derecelik açılarda oluşmaktadır ve hepsinin aynı bir rengi vardır. Tasarlandığı günden beri işlevselliği ve kolay anlaşılabilirliği ile daha sonra tasarlanan bütün metro hatları haritalarına temel oluşturmuştur.





Görüntü 19: 2012 Londra Olimpiyatları için hazırlanan silüet piktogram seti  
(<http://www.creativereview.co.uk/cr-blog/2009/october/london-2012-pictograms>)



Görüntü 20: 2012 Londra Olimpiyatları için hazırlanan dinamik piktogram seti  
(<http://www.creativereview.co.uk/cr-blog/2009/october/london-2012-pictograms>)

Günlük hayatta pek çok yerde karşılaşılan piktogramlar, her kültür ve eğitim seviyesindeki insanı yönlendirme ve bilgilendirme işlevini üstlenen çevresel grafik tasarımın önemli bir uygulama alanıdır.

## Sonuç

Temelde, karmaşık ve düzensiz olan bilgiyi planlı ve anlaşılabilir biçime dönüştürme amacını taşıyan çevresel grafik tasarım kendi içinde de çeşitli alt başlıklara ayrılan geniş bir alandır. Bu makalede içeriksel açıdan dört alt başlığa ayrılarak incelenen çevresel grafik tasarım, modern dünyada artan bilgi akışının doğru aktarılması ve yönlendirilmesi gereksinimlerindeki büyüme ile doğru orantılı olarak giderek genişleyen disiplinler arası bir alandır. Makalede de sözü edilen Çevresel Grafik Tasarım Kuruluşu da, etkinlikleriyle alanı besleyen ve yönlendiren, aktif bir profesyonel kuruluş olması nedeniyle çevresel grafik tasarımının profesyonel gelişiminin sürekliliğini sağlayacak önemli bir unsurdur.

## Kaynakça

Balast, D.K., The Encyclopedia of Associations and Information Sources for Architects, Designers, and Engineers, M.E. Sharpe, New York, 1998.

Başer, M. Görsel İletişimde Piktogram ve Sembollerin İnsan Üzerindeki Etkileri, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir:Anadolu Üniversitesi, 1994.

Calori, C., Signage and Wayfinding Design: A Complete Guide to Creating Environmental Graphic Design Systems, John Wiley, New Jersey, 2007.

Dernie, D., Exhibition Design, Laurence King Publishing, London, 2006.

Demir, Ç. "Günümüz Sergileme Tasarımı, Türleri ve Londra'dan Sergileme Tasarımı Örnekleri", Sanat ve Tasarım Dergisi, sayı 2, Gazi Üniversitesi, 2008: 51-67.

Erkmen, B., Son İşler, İstanbul: Ofset Yapımevi ve Mat. San. ve Tic. Aş., 2004.

Gibson, D., The Wayfinding Handbook: Information Design for Public Places, Princeton Architectural Press, New York, 2009.

Graphic Design USA Magazine, New York, 1992.

IIID International Institute of Information Design, (erişim) <http://www.iiid.net/> , 11 Şubat 2010.

İrmak, O., "Bilgilendirme Tasarımı: Profesyonellerden Görüşler", Grafik Tasarım Dergisi, Sayı 28, 2009:80.

Karamustafa, S., 21. yüzyıl Türkiye'sinde Görsel İletişim Tasarımı Eğitimi, Yayımlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi, İstanbul:Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, 2003.

Lorenc, J., Skolnick, L., Berger C., What is Exhibition Design?, A RotoVision Book SA., Switzerland, 2007.

Machado, E. (1994). "I Remember That Town: Environmental Graphics Distills and Reinforces Local Identity", Yüksek Lisans Tezi, The University of Georgia. Erisim: 12 Mart 2010, FirstSearch - OCLC.

Mijksenaar, P, "Signage to the Rescue", Information Design Workbook, haz. Kim Baer, Rockport Publishers, Massachusetts, 2008.

O'Grady, J.V., O'Grady, K. V., The Information Design Handbook, How, USA, 2008

SEGD Society of Environmental Graphic Design, (erişim) <http://www.segd.org/>, 14 Mart 2010.

"Symbol Signs", AIGA - The Professional Association for Design, (erişim) <http://www.aiga.org/>, 14 Ağustos.2010.

Topraktan Sonsuzluğa Çatalhöyük, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2006.

Turgut, E., "Fuarlarda Grafik Tasarım Sorunları Üzerine" Her Yönüyle Pazarlama İletişimi, MediCat Kitapları, İstanbul, 2002.

Wyman, L., "Yönlendirme Sistemleri", Grafik Tasarım, Sayı 28, 2009:48-53.